

Norm natuurgras ligt al klaar in België

Ganda-criteria ook prima toepasbaar in Nederland, zegt Belgische bio-ingenieur Ottevaere

Davy Ottevaere

Geen kunstgrasveld wordt aangelegd zonder keuring. Maar hoe zit dat met natuurgrasvelden? Moet er geen natuurgrasnorm komen? Ja, zegt 100% van de respondenten in een mini-enquête die deze zomer op onze website stond. Maar hoe? Fieldmanager heeft goed nieuws: die norm ligt al klaar bij onze zuiderburen. De Vlaming Davy Ottevaere ontwikkelde de Ganda-criteria. 'Alles begint bij de aanleg', zegt hij.

Auteur: Peter Voskuil

Meer dan 70% van alle respondenten in onze mini-enquête vindt dat de sportbonden de leiding moeten nemen bij de ontwikkeling van zo'n natuurgrasnorm in Nederland; de rest vindt dat branchevereniging BSNC dat moet doen. Niemand ziet een rol voor keuringsinstituten of kweekbedrijven. Een suggestie van een van de respondenten: stel een werkgroep samen met vertegenwoordigers van sportbonden, branchevereniging en een aantal grasfanaten, die samen aan zo'n norm gaan werken.

Toplaag

'Een norm geeft iedereen meer duidelijkheid', stelt Davy Ottevaere, onbezoldigd promotor van de Belgische Ganda-criteria. Ottevaere is bio-ingenieur in bodem- en watermanagement en is hard op weg om van goede toplagen onder voetbalvelden

DE GANDA-CRITERIA IN EEN NOTENDOP

- 1 Grind is uit den boze (korrels > 2 mm geweerd)
- 2 Toplaag bestaat voor 90% uit zand
- 3 Toplaag bevat minder dan 10% leem en 5% klei
- 4 Penetratieweerstand tussen 1,4 en 2,9 MPa
- 5 Het zand mag niet te fijn en niet te grof zijn (korrelgrootte D50 tussen 180 en 280 micrometer; D50 = 50% is groter dan de diameter, 50% kleiner)
- 6 De korrelgrootteverdeling is zo uniform mogelijk (voorkomt dat kleine deeltjes de poriën blokkeren; slechts 10% van de deeltjes is < bepaalde diameter)
- 7 Toplaag bevat maximaal 2 à 3% organisch materiaal (in zeer schrale toplagen maximaal 5% - organisch materiaal houdt water vast, verlaagt doorlatendheid)

6 min. leestijd

zijn levenswerk te maken. Tegenwoordig doet hij dat in dienst van TerraCottem bvba, waar hij sinds 2000 verantwoordelijk is voor de R&D-afdeling), eerder als student aan de Universiteit van Gent. Nederland heeft de Wetra-norm van NOC*NSF, maar die gaat meer over de bespeelbaarheid van velden dan over de samenstelling van de toplaag. Ottevaere denkt dat de Ganda-normen in Nederland zo overgenomen zouden kunnen worden. 'In principe wel. Het is een algemene standaard en de klimatologische verschillen tussen beide landen zijn niet te groot.' Eerder strandde een initiatief om tot een Europese norm voor toplagen te komen op te grote klimatologische verschillen tussen het zuiden, westen en noorden van Europa.

VIJF AANVULLENDE AANBEVELINGEN

- 1 Tien trainingen per week is het maximum
- 2 Vermijd dezelfde oefeningen op dezelfde plekken op het veld
- 3 Rollen mag, maar niet onder te natte omstandigheden
- 4 Bemesting met stikstof is noodzakelijk; op zeer doorlatende velden is meer behoefte aan kalium en magnesium
- 5 Leg nooit zomaar een nieuw veld aan zonder voorstudie naar de toplaag

Proefveldjes

Ganda is de middeleeuwse naam voor Gent; de naam van de criteria laat zien waar ze zijn vastgesteld. In Gent dus, door de vakgroep Bodembeheer van de Universiteit van Gent. Voorafgaand werden onder meer acht verschillende toplagen in stukjes proefveld van 2 x 1,2 meter getest op bespeelbaarheid. Ook werden er monsters van toplagen genomen bij topclubs in België en Engeland. Als het om topvelden gaat, richt de aandacht zich al snel op groundsman, merkt Ottevaere op. 'Maar nooit wordt de vraag gesteld waarom dat veld er om te beginnen al zo bij ligt.'

De bespeeling van de proefveldjes werd gesimuleerd met een rol. De proefveldjes waarvan de toplaag voldeed aan de Ganda-normen, kwamen aanzienlijk beter uit de bus. Conclusie: zand is geen zand en regen is ook niet altijd regen. Neerslag wordt per dag of hooguit per uur gemeten, maar kan enorm verschillen per minuut of per plaats op het veld. Zand heeft verschillende korrelgroottes en zelfs die verschillen al enorm per veld. Ottevaere onderzocht de toplaag van drie velden in de kustplaats Knokke. Ze lagen hemelsbreed op nog geen twee kilometer afstand van elkaar en toch kwam hij drie verschillende bodems tegen. In België zijn veel velden gewoon op bestaande gronden aangelegd zonder toplaag. Er was een oppervlak bij waarvan een voetbalveld is gemaakt zonder naar de bodemstructuur te kijken. 'Daar komen dan heel veel problemen uit voort. Voetbal is in feite toch een wintersport. In de winter is er geen

ACTUEEL

grasgroei en nauwelijks verdamping, waardoor de bodem nat blijft; dat is funest voor zo'n veld.' Bij nieuw aan te leggen velden worden offertes opgevraagd en wint vaak de goedkoopste. Maar de goedkoopste word je volgens Ottevaere niet zomaar. Vaak wordt er dan bijvoorbeeld minder of goedkoper zand gebruikt, met alle problemen van dien achteraf. Eigenlijk werkt het systeem in de hand dat het creëren van een goede toplaag erbij inschiet, vertelt Ottevaere: 'Er wordt naar de korte termijn gekeken en dan achteraf heel veel gespendeerd aan herstel.' De Ganda-norm is budgettair vaak niet haalbaar bij aanvang, maar daarna is het onderhoud veel goedkoper. Wat soms meespeelt, is dat aannemers na aanleg vaak verantwoordelijk worden voor het onderhoud. Wie een 100% goede toplaag aanlegt, kan later minder doorfactureren. Ottevaere: 'Dat geldt lang niet voor alle aannemers, hoor, maar ik weet dat het gebeurt.'

Juist de twintig centimeter dikke toplaag waar wortelgroei plaatsvindt, bepaalt de kwaliteit van het gras. Gras moet water vasthouden op de juiste momenten (in de zomer bijvoorbeeld), maar ook weer snel afvoeren. In de praktijk kan het water de drainbuizen vaak niet bereiken vanwege de geringe doorlatendheid van de toplaag. Kunstgrasvelden moeten aan strenge regels en normen voldoen, maar er bestaan geen testen, meetapparatuur en meettoestellen om natuurgrasvelden te beoordelen. Voor de proef in Gent met de verschillende toplagen gebruikte Ottevaere noodgedwongen meetapparatuur die normaal op kunstgrasvelden wordt gebruikt.

Professionalisering

Ottevaere ziet dat er in België steeds meer draagvlak komt voor een natuurgrasnorm. De industrie en de aannemers zijn voorstander. Zij draaien vaak op voor herstelkosten en lijden gezichtsverlies als de toplaag niet goed is. Binnen de voetbalbond vindt momenteel een professionaliseringsslag plaats, constateert Ottevaere. Toen hij zijn proeven deed, was de medewerking nog minimaal. Hij heeft goede hoop dat de KBVB de Ganda-norm zal overnemen, misschien al binnen vijf jaar. De naamsbekendheid van de norm neemt ook toe. Drie keer is er inmiddels een nationaal voetbalcongres in België gehouden waar de Ganda-criteria werden gepromoot. 'Je merkt dat dat effect heeft. We proberen gemeenten erbij te betrekken en krijgen ook steeds meer vragen uit die hoek.' Een van de sprekers op het laatste congres was Erwin Beltman, de groundsman van Feyenoord in De Kuip. 'Als je een analyse maakt van de toplaag

In Geel is twee jaar geleden een toplaag volgens de Ganda-normen aangelegd. Het onderhoud is anders, maar er wordt nu al op bespaard. In de zomer moet er meer gesproeid worden; in de winter laat het veld meer water door, waardoor er veel minder herstelwerkzaamheden nodig zijn.

**TROTS OP EIGEN
UNIEKE NORMEN**

De zeven criteria die uit de Ganda norm zijn herleid zijn in grote mate ook in of vanuit de norm NOCNSF-KNVB2.a herleidbaar. In de Nederlandse norm zijn daarbij ook zogenaamde geaggregeerde veldconstructies mogelijk die voor bijvoorbeeld 60% uit klei of veen of leem kunnen bestaan en in de praktijk prima functioneren. Wellicht interessante info voor onze zuiderburen!!
Daarbij wordt in de Nederlandse normen ook iets van de onderbouw en het drainagestelsel van een grassportveld gevonden. Onmisbare bouwstenen van een goed natuurgrasveld. In de nu beschikbaar gestelde info over de Ganda normering vind ik deze onderdelen vooralsnog niet terug. Wij moeten in Nederland trots zijn op onze unieke normen van NOC*NSF die van uitermate hoog niveau zijn en weer aan de slag gaan om die te koesteren en bij de tijd te houden !!

Piet Kranendonk, ASC Sports & Water

**WAARSCHIJNLIJK
VOLDOET HET
OVERGROTE DEEL
VAN NEDERLANDSE
VELDEN AAN DEZE
BELGISCHE NORM.**

Een topplaag behoort vlak en stabiel te zijn, voldoende water te kunnen bergen voor de grasgroei en water te kunnen afvoeren naar de ondergrond. Die ondergrond moet dit water kunnen opnemen, bergen en/

of afvoeren, zodat deze ook voldoende stabiel blijft. Samenspel topplaag en ondergrond is in Nederlandse omstandigheden ook zeer van belang.
Op de topplaag moet voldoende gras staan, dat zich moet kunnen handhaven en ontwikkelen/herstellen. Gras moet dus groeien en wortelen voor de stabiliteit en het handhaven van de grasplanten. Meetbaar en vergelijkbaar met kunstgras zijn de sporttechnische normen; die zijn voor gras en kunstgras gelijk. Alleen om het verantwoord meetbaar (en bruikbaar) te laten zijn, moeten er meetbare grenswaarden worden gesteld. Voorbeelden hiervan zijn het vochtpercentage van de bodem, de grassdichtheid, viltvorming, indringing of verdichting. Slecht bruikbare velden in Nederland zijn vaak slecht afwaterend door een verdichte of slecht opgebouwde bodem. Daarbij is verdichting een gevolg van kaal gespeelde en overbespeelde velden, maar vaak ook het gevolg van overmatig aanwezig vilt, dat water als een spons vasthoudt in het natte jaargetijde.

Jaap Nieuwenhuis projectadviseur buitensport en directeur B.A.S.

GRAPJES

We maken vaak grapjes over onze Belgische burens, maar ik denk dat we ook nog heel wat van hen kunnen leren!

Patrick Balemans, Adviseur accommodatiezaken, KNVB

BASISEISEN

De Ganda criteria komen grofweg overeen met de basiseisen aan de samenstelling van de topplaag uit de norm NOCNSF –KNVB2.a. Zij het dat in de norm NOCNSF-KNVB2.a ook wordt ingegaan op relaties tussen M50 cijfer, organische stof en leem en dat de samenstelling en laagdikte van de topplaag wordt voorgeschreven in relatie met de waterdoorlatendheid van de onderbouw en de natuurlijke grondslag. Daarnaast zijn er ook NOC*NSF normen (sporttechnisch en materiaaltechnisch) specifiek gericht op trainingsvelden en een sporttechnische norm voor WeTra-velden.

John Ariëns, senior adviseur Kiwa Isa

AFGELAST IN BELGIË

Wanneer is een veld onbespeelbaar? De Belgische voetbalbond heeft daarvoor de 'slijkregel'. Als de bal stroopt of blijft liggen, is dat geen reden om wedstrijden af te gelasten. Het gaat erom dat de spelers niet wegglijden tijdens het aanzetten. Ook mag er geen groot oppervlak van het veld overstroomd zijn. Als de bal de grond niet raakt of de zichtbaarheid van het gras weg is, is daar sprake van, zo stellen de regels.

waarop hij werkt in het stadion, dan zit die heel dicht bij de Ganda-criteria; dat weet ik zeker'

Uniforme afgelastingen

In België worden de velden in amateurklassen op provinciaal niveau gekeurd. Meestal valt de beslissing pas op de dag zelf. Daarbij worden in de praktijk ook andere belangen meegewogen: catering die al geregeld is, busregelingen voor meereizende supporters, sportieve overwegingen. Ottevaere: 'Dan wordt zo'n veld een modderpoel en verergert de situatie steeds verder. Clubs vinden zaken als de staat van de kantine, sponsors en spelers sowieso vaak belangrijker dan de topplaag van het veld en moeten soms tegen zichzelf in bescherming worden genomen. Als alle toplagen aan de Gandanormen voldoen, kunnen uniforme afgelastingen

een hoop werk en problemen voorkomen', zo stelt Ottevaere.

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-6039